

SLUTRAPPORT:

Stöd till insatser på livsmedelsområdet 2009

Innovativ logistik för småskalig livsmedelsförädling

LUNDS TEKNISKA HÖGSKOLA
Lunds universitet

SLUTRAPPORT: Innovativ logistik småskalig livsmedelsförädling

1. Sammanfattning

Positiva effekter genom att projektet har skapat grundmodell för:

- Presentera problemställning från företag till forskare.
- Forskare reflekterar över företagens problemställning och ger förslag på lösningar
- Samla alla led i livsmedelsförsörjningskedjan i workshops form för att identifiera hinder, möjligheter och lösningar.
- Bas för en användarvänlig Demonstrator (simuleringsmodell som visar hur olika parametrar påverkar affärsmöjligheterna för småskaliga livsmedelsproducenter och börja med att lägga in parametrar för logistik/distribution)

Den workshops teknik som använts i projektet är skraddarsydd för bl.a. kunskapsöverföring mellan forskning och företag (Lind, Skjöldebrand, Olsson, 2008) är framtagen på Lunds Universitet avdelningen för Förpackningslogistik för studier av spårbarhet. En metod som visat sig applicerbar på detta projekt. Workshoptekniken kan med fördel även användas i projekt inom andra områden där forsknings resultat ska användas för att lösa företagsvärldens problem.

2. Bakgrund

Projektet är ett tre års projekt och denna rapport avser år 1.

Projektidén utgår ifrån utlysningen om "en livsmedelsstrategi för Sverige" att Sverige uppnå den vision att bli ett matland finns det många viktiga områden att bearbeta och utveckla för småskaliga livsmedelsförädlare/företag

Några av dessa är

1. Hinder och möjligheter för en framgångsrik logistik mellan producent, handel och konsument
2. Garantera en jämförbar hygien och matsäkerhet i det små företagen
3. erhålla ny teknisk utrustning för småskalig livsmedelsförädling
4. Affärs och marknadsutveckling inkl. entreprenörskap, konsument
5. Den småskaliga livsmedelskedjans betydelse för landsbygdens livskraft

Projektet har under år 1 fokuserar på det första området, som modell och prioriterat dvs.

logistiklösning under år 1 och därefter under år 2 och 3 väva in de övriga områdena. Projektet avser att driva kunskapshöjande aktiviteter med stöd i forskning inom logistikområdet. Utgångspunkten för detta projekt är att ta fram ett praktikfall "case", där hela värdekedjan/distributionskedjan är representerad på rimliga villkor. Affärsmodellen för värdekedjan/distributionskedjan i detta praktikfall "case" måste dessutom som utgångspunkt börja hos konsumenten och säkerställa att de produkter som erbjuds stämmer med konsumentens krav och värderingar kring produkten avseende ursprung, spårbarhet, förädling och transport/logistik och information i samband med inköp. Det finns idag ett antal olika marknadssegment för närproducerade mat såsom restauranger, dagligvarubutiker, offentliga kunder (Skolor, dagis mm) samt turistbranschen.

Det har under de senaste 10 åren byggts upp mycket kunskap på området inom Universitet och Högskolor och inom företag respektive projekt som hel eller delfinansierad av offentliga medel. Lunds Universitet och SLU har drivit och varit engagerad i ett antal av dessa forskning- och affärsutvecklingsprojekt inom detta område i relation till spårbarhet, logistik och närproducerad/ekologisk mat. Utvecklingen av logistiklösningen kommer att drivas tillsammans med några valda småskaliga livsmedelsförädlingsföretag vilka kommer att följa projektet på olika sätt under projekttiden.

3. Syfte och målgrupp

Projektets syfte är att låta forskare och användare i en gemensam process utveckla direkt tillämpbar kunskap för användning inom den småskaliga livsmedelskedjan från producent till konsument. Ett antal utvalda företag har i ett första steg analyserat kunskapsbehovet inom området logistik/distribution med hjälp av forskare varefter frågeställningarna sedan ställts mot aktuellt forskning. Avsikten är att efter genomförandet av de fem workshopsteman (logistik/distribution, affärsmannaskap/marknad, kunskap/entreprenörskap, hygien/matsäkerhet, nya tekniker) utveckla en mer generellt användbar beslutsmodell för den småskaliga livsmedelsförsörjningen.

Vidare, är syftet att komma nära själva affären dvs. vilken logistiklösning, vilken information, vilket krav på interaktivitet och övrigt beslutsstöd som krävs för att konsumenten/professionell användare ska välja en närproducerad produkt.

Målgrupp är dels kunskapsgivare i form av forskare, myndighetspersoner, konsulter och företagare, men också framförallt en användargrupp dvs. aktörerna i värdekedjan för praktikfallet "case":

- Dagligvarubutik
- Restaurang
- Offentliga kunder (upphandling via kommun och slutanvändare)
- Turistföretagare (Gårdsbutik, hotell, upplevelseföretag)

Projektets syfte har uppfyllts genom att vi har skapat en grundmodell för målgruppen:

Grundmodellen innebär:

- Presentation av problemställning från företag till forskare.
- Forskare reflekterar över företagets problemställning och ger förslag på lösningar med stöd av forskningsresultat.
- Alla led i livsmedelsförsörjningskedjan samlas i workshops form för att gemensamt identifiera hinder, möjligheter och lösningar.
- En användarvänlig Demonstrator (simuleringsmodell som visar hur olika parametrar påverkar affärsmöjligheterna för småskaliga livsmedelsproducenter och börja med att lägga in parametrar för logistik/distribution)utvecklas och förfinas.

4. Projektets mål

Målet är att identifiera ett ändamålsenligt gränssnitt, finna användarvänliga lösningar för slutanvändarna och härigenom i slutändan tillhandahålla ett besluts verktyg för de små företagens behov av kostnadseffektiva logistik lösningar för sina produkter. Projektet visar att det inte bara finns en möjlig lösning utan flera möjliga alternativa lösningar. Den valda lösningen påverkar gränssnitt och möjliga verktyg men generellt har målet uppfyllts genom att visa på arbetssätt för att hitta en lämplig lösning.

Ett annat mål är att projektet skall involvera alla aktörer i hela värdekedjan/distributionskedjan för de fyra målgrupperna och därigenom säkerställa förankring i alla led. Detta mål har uppfyllts dels genom den initiala workshop som projektet hittills genomfört men också genom den dialog som genomfördes inför workshopen. Även den efterföljande analysen av resultaten från mötet har bidragit till en fullt ut sammanhållen process över hela värdekedjan. En tydlig slutsats av samverkansmålet är att det behövs samverkan i livsmedelskedjan för närproducerade produkter är en nödvändighet annars kommer inte logistik/distributionssystemet att fungera.

5. Genomförandeplan och tidsplan

Projektplanen utgick från arbete som genomförts inom forskning vid Lunds Universitetet och SLU samt identifierade case/praktikfall. Ett beslut togs tidigt att företagare och forskare successivt identifierats och involverats i projektet. En grupp av småskaliga livsmedelsproducenter från Kalmar Län involverades och likaså en existerande retailergrupp innehållande de ledande dagligvaruhandelsföretagen (projekt: Innovative Food Logistics, IFL, kopplat till avdelningen Förpackningslogistik) vilka speglar frågan ur ett grossist och butiksperspektiv. Forskargrupper på Chalmers, Linköpings Universitetet, och Växjö Universitet har härefter kommit att involveras. Möte och dialog har också genomförts mellan projektledning och Örebro Universitet – Grythyttan avseende den övergripande frågeställningen konsument-marknad för småskalig livsmedelsproduktion.

Efter ett inledande workshop med input från forskare vid Lunds Universitet och SLU juni genomfördes en ny workshop med småskaliga livsmedels företag i Kalmar Län i oktober. Retailergruppen har träffats i två arbetsmöten. Dialog mellan forskargrupper och företag har skett kontinuerligt under hela projektet och arbetet har resulterat i en referensgrupp bestående av både företagare och forskare. Projektets huvudaktivitet blev workshopen den 22-23 oktober i Kristianstad där alla målgrupper och kunskapsgivare gemensamt arbetade fram en modell för logistik och distribution skräddarsydd för småskalig livsmedelsproduktion.

Följande aktiviteter har genomförts:

- Apr-09: Projektstart
- Apr-Maj-09: Projektmöten mellan LU och SLU och kontakter med företag och forskare
Arbetsmöte retailergruppen IFL (21/4)

- Juni-09: Inledande workshop mellan LU och SLU (2/6). Framtagning av arbetsmodell och identifiering av case/praktikfall samt lämpliga deltagande företagare och forskare.
- Aug-sep 09: Analys av identifierade case/praktikfall samt intervjuer och dialog med företagare och forskare. Huvudfrågeställningar etablerade och utkast till modell framtagen.
- Sep-09: Arbetsmöte retailergruppen IFL 8/9
- Okt-09: Workshop företagargrupp Kalmar Län (16/10)
Projektets huvudaktivitet: Workshop för alla målgrupper och kunskapsgivare (22-23/10)
- Nov-09: Workshop företagargrupp Kalmar Län (19/11). Analys av höstens arbete inklusive resultaten från workshopen för alla målgrupper den 22-23/10 och summering i modell.
- Dec-09: Planläggning år 2

6. Spridning av projektets resultat

Projekt resultat sprids genom de medverkande företags- forskargrupper samt den nystartade referensgruppen. Nya företagare och forskare kommer att involveras i för de planerade workshoppar 2 och 3 då vi planerar att ha teman enligt följande:

Affärsmannaskap/marknad/konsument – Grythyttan, april 2010

Matsäkerhet/Hygien – Uppsala (SLU/Livsmedelsverket, SVA) oktober 2010

Entreprenörskap/Kunskap – Västerås/Mälardalen alt., Livstek Gotland, april 2011

Småskalig teknik – oktober 2011, Göteborg

Spridning sker dessutom via olika sammanslutningar och arenor för småföretagare som t.ex. Smakplats i Kristianstad och andra liknande verksamheter. Projektet kommer också att beskrivas i branschtidskrifter och ett antal seminarier för målgruppen.

7. Projektets finansiering (Redovisa projektets totala kostnad och hur det har finansierats (belopp uppdelat på finansiär)

Se bifogat excelark.

8. Projektets arbetsätt

En projektgrupp bestående av projektledaren Anders Lareke forskare vid Lunds Tekniska Högskolan inom Lunds Universitet, Christina Skjöldebrand professor vid Lunds Tekniska Högskolan inom Lunds Universitet, Rune Andersson professor vid Sveriges Lantbruksuniversitet samt Carina Gossas Livsmedelssverige. Projektgruppen har planerat, genomfört och följt upp alla av projektets aktiviteter. Ett nära samarbete har skett med företagargrupp av småskaliga livsmedelsproducenter i Kalmar Län, samt med en retailgrupp med de ledande dagligvaruhandelsföretagen (Innovative Food

Logistics, IFL). Vid sidan om dessa två fasta grupper har projektet handplockat företag, experter och forskare för att bereda och belysa frågeställningarna, delta på projektets aktiviteter samt hjälpa till att reflektera över projektets resultat. Resultatet av denna samverkans modell har blivit en referensgrupp inom området småskalig livsmedelsproduktion bestående av aktörer och experter från hela livsmedelskedjan.

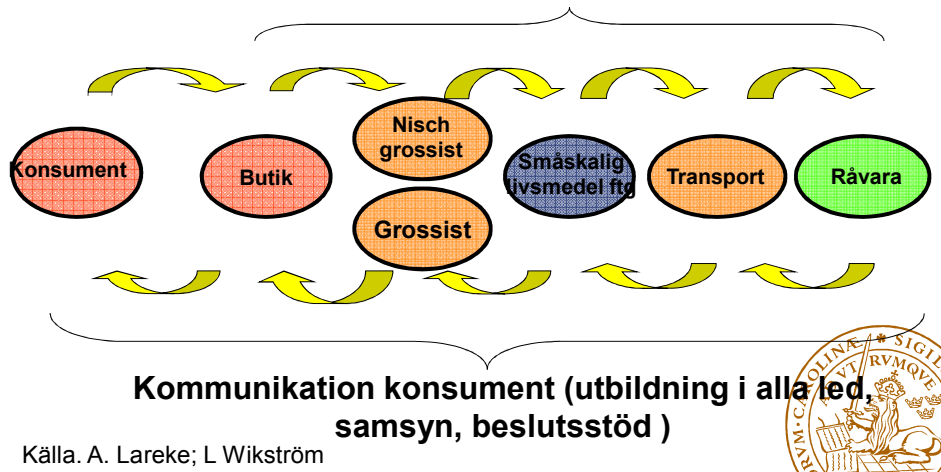
9. Slutsats och rekommendationer

Projektet har identifierat logistik och distributionslösningar för småskalig livsmedelsproduktion. Vi fann att logistikproblemen i allt väsentligt är gemensam oavsett produktkategori. Resultatet är bl.a. att det krävs en **systemöverblick och transparens** vilken ingen av parterna i livsmedelskedjan har idag. Producenter, konsumenter och vissa butiker trycker på medan grossist och butiksledet behöver bättre system och mer utbildning. Det finns möjliga lösningar att använda vilket projektet har identifierat genom praktikfall. De case/praktikfall och lösningar som vi i projektet vill hålla fram är:

- Konsum Värmland. Konsum Värmland tar ett helhetsansvar och utvecklar området småskalig livsmedelsproduktion genom att samarbeta med lokala/regional matföretag. Till skillnad från de övriga tre lösningarna så får ingen lokalproducent leverera direkt utan går centralt via Kalstad
- Ugglarps Grönt, titthålsprincipen i samarbete med Torget (Ica). I denna läggs order i Ica-butikens beställning som då inte är en central order utan "butikspack". Varan behöver inte vara lagerförd i Icas system men kan ändå åka med Icas transportsystem.
- Borlänge modellen. Borlänge Kommun har tagit initiativ till samordnad livsmedelsdistribution kyl, fryst/kolonial, samt en del andra varor. Nu upphandlar kommunen livsmedel till en samlastningscentral och upphandlar sedan ett distributionssystem för sig. Alla företag från hela Sverige kan leverera. Små lokala producenter missgynnas inte längre utan allt beror på hur kommunen sätter specifikationen i upphandlingen. Samlastningscentralen är privat. Modellen ger också bättre möjligheter till information om vad som händer i systemet. Idag är Borlängemodellen i 5 andra kommuner och 5 nya på gång.
- Emåmejeriet modellen. Emåmejeriet använder extern åkare och avser att komplettera de egna produkterna men är intresserad av att ta in andra småskaliga livsmedelsproducenter i samma logistiksystem. Emåmejeriets samarbetspartner pratar med butiken och åkaren gör "butikspack" och hämtar med Emåmejeriets bil. Spindeln saknas idag men är på gång och hittills avser denna lösning bara transporten.

Demonstrator för småskalig livsmedelsproduktion

Information och fysisk flöde för lokala produkter (Hitta tomma moduler)

Projektet har tagit fram ett utkast till demonstrator, en användbar besluts- kommunikationsmodell. Modellen visar att flödet både kan gå från igenom den vanliga grossisten och en nischgrossist men det viktiga är att systemet tillgodoser de speciella förutsättningar för småskaliga livsmedelsproducenter. Demonstrator ska fungera som ett systemstöd som möjliggör ett skifte från globala produkter till lokala produkter men samtidigt behålla kostnadseffektiva transporter bl.a. genom att utnyttja systemet tomma moduler. Därtill ska systemstödet ge en grund för informationsflöde i hela kedja och kommunikation till konsument. Demonstrator ska som en konsekvens kunna användas för utbildning, beteende förändring, beslutsstöd. Den lokale producenten ska använda sin tid bättre än att själv transporta sina produkter.

Både Matporten och Emåmejeriet modeller påminner om Borlängemodellen där lådan/backnivå ska leveras till upphämningsplats/samlastningscentral och sätta på låtetikett. Borlänge använder storgrossistens lastbärare. **Etablering av nischgrossister** som vi ser många exempel på och bland de fyra case/praktikfall ovan representerar både Matporten och Emåmejeriet.

Utbildning/kunskap/information för alla parter i livsmedelskedja är ytterligare avgörande faktorer för att lyckas med logistiken avseende småskalig livsmedelsproduktion. Konsum Värmland har initierat utbildning i alla led genom ett Interregprojekt. **Information i kedjan** avseende produkterna är väsentligt för att ge konsumenten argument att välja en produkt framställda en småskalig livsmedelsproducent. Slutligen behöver **makt och konkurrens** frågor hanteras så de inte sätter käppar i hjulet för den här utvecklingen.

Framtid:

Projektet i sin helhet är på tre år och har under första första året skapat en grundmodell för logistik/distribution för småskalig livsmedelsföretag . Denna grundmodell är till hjälp för

logistikfrågan men är samtidigt en delmängd en mer fullständig modell som även involverar de övriga 4 områdena Affärsmannaskap-marknad-konsument, Entreprenörskap, Hygien/matsäkerhet och Småskalig teknik.

Genom resultatet som uppnått år 1 har vi skapat en grundmodell och en skiss på en **Demonstrator** för de fem viktiga områdena som vi har med i projektet. En demonstrator är en användarvänlig simuleringsmodell som visar hur olika parametrar påverkar affärsmöjligheterna för småskaliga livsmedelsproducenter och börja med att lägga in parametrar för logistik/distribution. Projektets kunskap om småskalig livsmedelsproduktion avseende logistik/distribution skall enligt erfarenheterna i projektet under år 1 omsättas i ett **Utbildningsprogram** för hela livsmedelskedjan. Detta utbildningsprogram ska successivt kompletteras med ny kunskap från respektive område under 4 återstående områden år 2 och år 3. Erfarenheterna från år 1 visar att **Workshops modellen** är avgörande för att uppnå målet. I takt med att de nya områdena , Affärsmannaskap-marknad-konsument läggs till, kommer kunskapsgivare och forskare från de tidigare bearbetade områden vara kvar i projektet. **Projektsamverkan** kommer att ske med pågående projekt inom området småskaliglivsmedelsproduktion.

Workshoptekniken kan med fördel även användas i projekt inom andra områden där forsknings resultat ska användas för att lösa problemställningen inom företagsvärlden.

10. Kontaktperson

Anders Lareke
Fil Lic
Institutionen för designvetenskap, Avdelningen förpackningslogistik
Lunds Universitet
Telefon: +46 708 33 39 45
E-post: anders.lareke@plog.lth.se

Bilagor:

- Power-point från workshop 22-23 oktober